

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.09>

УДК 343.98

О. Ю. Булукув, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент
E-mail: auge@ukr.net

ТАКТИЧНІ РІШЕННЯ В ТЕОРІЇ КРИМІНАЛІСТИКИ: ПРОБЛЕМИ ЇХ ПРИЙНЯТТЯ

Розглянуто питання прийняття тактичних рішень у теорії криміналістики. Визначено етапи прийняття тактичних рішень, а саме: а) аналіз інформації щодо різних сторін процесу встановлення обставин кримінального правопорушення; б) постановка мети тактичного впливу; в) формулювання завдання, яке необхідно вирішити; г) визначення засобів і способів вирішення завдання; д) обрання тактичного рішення з можливих варіантів; є) реалізація рішення.

Ключові слова: тактичне рішення, етапи прийняття тактичних рішень, вольовий акт.

У теорії криміналістики прийняття тактичних рішень займає важливе місце, зумовлене їх значенням щодо встановлення обставин кримінального правопорушення. Разом із іншими рішеннями, що приймаються уповноваженими суб'єктами, тактичні рішення на досудовому слідстві сприяють розв'язанню різноманітних завдань «пізнавального, евристичного, процесуально-правового, тактико-психологічного, організаційного, матеріально-технічного характеру»¹. Потреба в прийнятті тактичних рішень викликана необхідністю пошуку потрібної інформації та часто отриманням її від осіб, що не можуть або не бажають її надати. Водночас у криміналістиці проблему прийняття тактичних рішень розглянуто фрагментарно. Визначення структури процесу прийняття рішення і його протікання в розумовій діяльності особи по-різному трактується різними вченими. Зазначене зумовлює науковий пошук щодо визначення етапів прийняття тактичних рішень і місця цього процесу в розумовій діяльності особи, що і є метою статті.

Прийняття тактичних рішень являє собою процес формування рішення, що є оптимальним у певній ситуації. Теоретично термін «прийняття» охоплює період розумової діяльності суб'єкта слідчої (судової) діяльності щодо побудови тактичного рішення. Прийнятим треба вважати рішення, що є остаточним варіантом дій особи із застосуванням певних засобів і способів. Особа вирішила діяти певним чином, тобто вона прийняла рішення. Однак зрозумілим є той факт, що визначення подумки наміру діяти певним чином ще не є тактичним рішенням, навіть якщо особа впевнена, що, діючи таким

¹ Журавель В. А. Тактичні завдання та механізм їх вирішення. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2017. Вип. 17. С. 11.

чином, вона отримає бажаний результат. Для того, аби рішення вважалось прийнятим, необхідна практична реалізація сформованої теоретичної моделі майбутнього тактичного рішення. Застосування терміна «майбутнього» виправдано, тому що при переході теоретичної моделі рішення в реальні дії особи сформована модель рішення може зазнати певних змін. Пояснити це можна тим, що теоретична конструкція рішення та процес її реалізації, з одного боку, різняться між собою, а з другого – тісно пов'язані. Зміна одного явища тягне за собою зміну іншого. Такий висновок можна зробити виходячи із розуміння тактичного рішення як складного вольового акту людини. Цілісність вольового акту дозволяє стверджувати про цілісність його генеруючої складової – тактичного рішення.

Як відомо, усі дії в кримінальному провадженні спрямовані на встановлення обставин кримінального правопорушення. Такі дії потребують вольових зусиль, котрі завжди закінчуються прийняттям певного рішення. Воля особи спрямовується спочатку на пошук рішення (його формування), а потім – на його реалізацію¹.

Спрямовуючись на досягнення певної мети, вольовий акт завершується після виконання необхідних дій. Теоретично сформоване рішення також може досягти своєї мети лише після реалізації. Однак на етапі реалізації можуть виникати проблеми, що по-різному впливають на прийняття теоретично сформованого рішення. Такий вплив виникає внаслідок необхідності використання теоретичної моделі відповідно до умов реальної слідчої ситуації, що має ознаки динамічності². Реалізація, яка є останнім етапом прийняття тактичного рішення, повинна втілювати в реальність теоретичну конструкцію рішення. Якщо рішення приймається надто довго, чи реалізація рішення затримується, або швидко змінюється слідча ситуація – порушується зв'язок між теоретично побудованим рішенням і механізмом його реалізації. У такому разі може виникнути проблемна ситуація, яка буде вимагати або зміни механізму реалізації рішення, або зміни його теоретичної моделі. Це дозволяє стверджувати, що певна модель тактичного рішення може й не отримати статусу «тактичного» внаслідок неможливості її практичної реалізації. Зазначене дозволяє дійти висновку, що прийняття тактичного рішення охоплює дії суб'єкта слідчої (судової) діяльності як у процесі теоретичної побудови рішення, так і під час його практичної реалізації. Цей підхід є вірним тому, що побудована теоретична модель майбутнього тактичного рішення не може існувати ізольовано без її практичної реалізації. З іншого боку, реалізовано може бути тільки рішення, яке теоретично побудовано. Нерозривний зв'язок теоретичної моделі рішення і її реалізації свідчить про те, що термін «прийняття тактичного рішення» є справедливим для визначення вказаного процесу в цілому. Виділення із нього реалізації рішення може бути здійснено тільки як певного та необхідного етапу.

¹ Узнадзе Д. Н. Общая психология / пер. с груз. Е. Ш. Чомахидзе ; под ред. И. В. Имедадзе. Москва : Смысл ; Санкт-Петербург : Питер, 2004. С. 130.

² Копылов И. А. Следственная ситуация и тактическое решение : учеб. пособие. Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1988. С. 16.

У послідовності прийняття тактичних рішень можна виділити певні складові, що визначають окремі шаблі зазначеного процесу. Паралелі, які можна провести між ними та етапами вольового акту людини, дозволяють називати їх також етапами прийняття тактичних рішень. Виходячи з визначення тактичного рішення зазначені етапи прийняття є логічно пов'язаними між собою етапами розумової діяльності з формування рішення, що завершуються його практичною реалізацією. Усі етапи прийняття рішення, у тому числі і його реалізація, обґрунтовано входять до складу так званої послідовності розумових дій особи. З одного боку, ця послідовність зумовлюється вольовим актом людини, а з другого – джерелами інформації щодо вчиненого правопорушення та можливістю їх використання. Етапність зазначеної діяльності є об'єктивним фактором, обумовленим необхідністю визначення та реалізації тактичного рішення. Процес пізнання обставин учиненого правопорушення, що супроводжує спочатку підготовку теоретичної конструкції рішення, а потім і його реалізацію, вимагає визначення його послідовності з акцентом на практичному боці цієї проблеми. Водночас, як зазначалося раніше, ми спираємося на визначення тактичного рішення як складного вольового акту суб'єкта слідчої (судової) діяльності. Це дозволяє стверджувати про певний збіг етапів прийняття рішення та етапів вольового акту особи. Розгляд етапів прийняття тактичного рішення відповідно до етапів вольового акту людини визначає розумову діяльність особи щодо цілеспрямованості її в досягненні поставленої мети.

Вольові дії особи, що закінчуються прийняттям тактичного рішення, є наслідком однієї мети, на досягнення якої спрямований і вольовий акт, і тактичне рішення. Відмінності, що спостерігаються, належать як до особливостей протікання вольових процесів, так і до особливостей процесів формування тактичного рішення. Вольова діяльність особи є оболонкою, усередині якої приймається (формується) і реалізовується тактичне рішення. Уявити тактичне рішення без вольової дії (діяльності) неможливо. Виникаючи на початку вольового акту, тактичне рішення наповнюється змістом і закінчує своє існування разом із закінченням вольового акту. За рішенням повинно йти його виконання, без якого вольовий акт буде незавершеним¹. Зазначений зв'язок, що існує між рішенням і вольовим актом, настільки міцний, що не дозволяє відокремити одне явище від іншого. Отже, будучи складним вольовим актом, тактичне рішення продукує етапи прийняття, що в основних деталях збігаються із етапами вольового акту людини.

У криміналістичній літературі вчені, що досліджували проблеми прийняття тактичних рішень, структуру прийняття цих рішень завершують теоретичною побудовою рішення. До таких досліджень можна віднести праці Р. С. Белкіна, М. В. Баранова, О. Ю. Головіна, В. А. Журавля, О. С. Князько-

¹ Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Изд. 2-е. Санкт-Петербург : Питер, 2002. С. 573.

ва, І. М. Лузгіна, О. А. Чебуренкова, О. Є. Шуклина, С. Ю. Якушина¹. Однак структура процесу прийняття тактичного рішення багато в чому зумовлена структурою самого тактичного рішення, його змістом². Це дозволяє віднести до цього переліку низку вчених, що визначають тактичне рішення як певну теоретичну конструкцію, не включаючи до її структури етап реалізації³.

Акцентуючи увагу на досліджуваній проблемі, необхідно зазначити певну інертність у трактуванні в криміналістичній літературі поняття «тактичне рішення» відповідно до визначення «рішення» в енциклопедичних словниках. Поняття «тактичне рішення» наповнене специфічним змістом кримінальної процесуальної діяльності, що спрямована на встановлення обставин кримінального правопорушення й особи, що його вчинила. Тактичне рішення є важливим фактором, що додає динаміку цьому процесу, а тому для правильного розуміння структури прийняття тактичного рішення необхідно вийти за рамки традиційного визначення поняття рішення. Важливим є те, що, якщо ми вважаємо, що тактичне рішення – це вольовий акт особи⁴, то необхідно бути послідовним і зазначити, що вольовий акт завершується реалізацією рішення⁵. Це дозволяє дійти висновку, що вольовий акт є інтелектуально-вольовою оболонкою тактичного рішення, яка зумовлює послідовність його прийняття.

При визначенні структури прийняття тактичного рішення ми виходили з типової схеми розумової діяльності суб'єкта слідчої (судової) діяльності при встановленні обставин певної події. На нашу думку, структура прийняття

¹ *Белкин Р. С.* Курс криминалистики : в 3 т. Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. Москва : Юристъ, 1997. С. 176; *Головин А. Ю., Баранов М. В.* Структура механизма решения задач расследования преступлений. *Известия ТулГУ. Экономические и юридические науки.* 2015. №4–2. С. 21; *Головин А. Ю.* Криминалистическая систематика : монография. Москва : ЛексЭст, 2002. С. 256; *Журавель В. А.* Знач. твір. С. 16–17; *Князьков А. С.* Аналитические тактико-криминалистические средства досудебного производства : монография. Томск : Изд-во Том. ун-та, 2013. С. 139–140; *Його ж.* Тактико-криминалистические средства досудебного производства : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 «Криминалистика, судебно-экспертная деятельность, оперативно-розыскная деятельность». Томск, 2014. С. 191; *Лузгин И. М.* Моделирование при расследовании преступлений. Москва : Юрид. лит., 1981. С. 93; *Чебуренков А. А.* Теоретические основы криминалистической тактики и прикладные аспекты их реализации в расследовании преступлений. Рузаевка : Рузаевский печатник, 2005. С. 151–160; *Шуклин А. Е.* Особенности принятия информационных и тактических решений в сложных следственных ситуациях : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскная деятельность». Екатеринбург, 2012. С. 11; *Якушин С. Ю.* Технология принятия следователем оптимальных тактических решений. *Уч. записки Казан. ун-та. Гуманитарные науки.* Казань, 2013. Т. 155, кн. 4. С. 252.

² *Якушин С. Ю.* Знач. твір. С. 249.

³ До таких учених належать: В. М. Биков, А. В. Дулов, Л. Я. Драпкін, І. О. Копилов, Ю. В. Новік, С. І. Цветков, В. Ю. Шепітько, Г. С. Шостак, М. Г. Шурухнов та ін.

⁴ На цьому також акцентує увагу Р. С. Белкін. Знач. твір. С. 179.

⁵ *Рубинштейн С. Л.* Знач. твір.

тя тактичних рішень складається із певних етапів. Такими етапами є: 1) аналіз інформації щодо різних сторін процесу встановлення обставин кримінального правопорушення; 2) постановка мети тактичного впливу; 3) формулювання завдання, яке необхідно вирішити; 4) визначення засобів¹ і способів вирішення завдання; 5) обрання тактичного рішення з можливих варіантів²; 6) реалізація рішення. Визначення в такому сенсі етапів прийняття тактичних рішень дозволяє побачити, у першу чергу, послідовність розумової діяльності особи щодо побудови теоретичної конструкції рішення, а далі – її зв'язок із слідчою (судовою) діяльністю. Останнє займає важливе місце при побудові послідовності прийняття та визначенні кожного із зазначених етапів.

Розглянемо кожний етап прийняття тактичних рішень.

На *першому* етапі суб'єктом слідчої (судової) діяльності, який приймає тактичне рішення, здійснюється аналіз наявної інформації щодо вчинення кримінального правопорушення. Інформація, яка піддається аналізу, при цьому може бути умовно поділена на: а) інформацію щодо способів підготовки, учинення й приховання злочину; його мотиву; мети та суб'єктивного ставлення особи до вчинення кримінального правопорушення; б) інформацію стосовно поведінки підозрюваного під час учинення правопорушення та під час досудового слідства й судового розгляду; в) інформацію щодо інших осіб (родичів, знайомих підозрюваного та ін.), які протидіють установленню обставин правопорушення; г) інформацію стосовно наявного часу, засобів і способів, необхідних для прийняття та реалізації рішення; д) інформацію щодо прогнозованого результату рішення та ін. Аналіз зазначеної інформації дозволяє попередньо окреслити мету, досягнення якої надасть можливість отримати нові дані в провадженні.

Поділ інформації на види може бути здійснений залежно від суб'єкта слідчої (судової) діяльності, що приймає тактичне рішення. Більшість тактичних рішень приймається особами, які здійснюють досудове слідство. Саме на цій стадії кримінального провадження необхідність у прийнятті тактичних рішень найбільша. Інформація, яка піддається аналізу, характеризує наявну слідчу ситуацію, і її обсяг визначається значущістю для висновку стосовно мети здійснення тактичного впливу. Цей етап у розумовій діяльності особи спрямований на визначення можливих напрямів отримання нової інформації щодо вчинення правопорушення. Важливість зазначеного етапу полягає у визначенні джерел доказової інформації, їх систематизації по значущості та послідовності використання. На цьому етапі аналіз загальної інформації дозволяє звузити напрями здійснення тактичного впливу та впритул підійти до постановки мети тактичного впливу.

Значно менша кількість тактичних рішень приймається слідчими суддями, потерпілими, підозрюваними, захисниками й іншими суб'єктами. Зазначена категорія осіб на цьому етапі здійснює аналіз інформації стосовно окремих ситуацій розслідування та дій органів досудового розслідування.

¹ Якушин С. Ю. Зазнач. твір. С. 249.

² Лузгин И. М. Зазнач. твір. С. 93.

Як правило, аналізу піддаються окремі випадки отримання інформації слідчим, детективом та обставини вчинення злочину, що дозволяють отримати нову доказову інформацію.

На *другому* етапі прийняття тактичного рішення здійснюється постановка мети тактичного впливу. Здійснення аналізу наявної інформації про злочин виокремлює цілі, досягнення яких є пріоритетним на певний момент досудового слідства або судового розгляду. Вибір мети, що може бути досягнута шляхом здійснення тактичного впливу на певний об'єкт, є важливим етапом у прийнятті тактичних рішень. Обрана мета є основою прийняття тактичного рішення. Пронизуючи весь процес прийняття рішення, мета є домінуючим фактором для визначення змісту інших етапів. Незважаючи на те, що в послідовності прийняття тактичного рішення за етапом постановки мети йдуть інші, всі вони підпорядковані та функціонують для її досягнення.

Аналіз інформації про злочин, бачення можливості отримання нової інформації про обставини його вчинення призводить до спонукання особи діяти певним чином. Зазначене зумовлюється різними чинниками, серед яких важливого значення набувають обов'язки особи відповідно до її процесуального статусу, а також професійна честь, що внутрішньо мотивує її до вирішення завдань, що виникають, і прийняття тактичних рішень. З іншого боку, постановка мети – це бачення об'єкта тактичного впливу, засобів і способів його вчинення, а також кінцевого результату тактичного рішення. Тобто постановка мети при прийнятті тактичного рішення сприяє визначенню завдання, яке необхідно вирішити.

На *третьому* етапі прийняття тактичного рішення здійснюється формулювання завдання, що підлягає вирішенню. Це завдання конкретизується залежно від змісту слідчої ситуації, що склалася. Стосовно поставленої мети характер завдань може бути складним або простим¹. Наприклад, до завдань, які мають складний характер, належать завдання систем слідчих (розшукових) дій, а до завдань, що мають простий характер, – завдання певної слідчої (розшукової) дії та ін. У цьому разі йдеться про те, наскільки точно можна прогнозувати наслідки прийняття тактичного рішення, чітко уявляти його мету щодо отримання потрібної інформації. Зв'язок поставленої мети й завдання простежується в тому, що завдання формулюються після постановки мети. Мета продукує завдання, й про це свідчить визначення завдання в довідковій літературі². Виокремлення формування завдань як елемента в струк-

¹ Белкин Р. С. Очерки криминалистической тактики. Москва. С. 91; Гранат Н. Л. Характеристика следственных задач и психологические механизмы их решения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; судоустройство; прокурорский надзор; криминалистика». Москва, 1973. С. 6–7; Лузгин И. М. Криминалистические задачи и их место в оценке исходных следственных ситуаций. *Актуальные вопросы использования достижений науки и техники в расследовании преступлений органами внутренних дел*. Москва, 1990. С. 66.

² Словарь психолога-практика / сост. С. Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Минск : Харвест, 2005. С. 205; Психология: словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд. испр. и доп. Москва : Политиздат, 1990. С. 119.

турі прийняття тактичних рішень зумовлене їх значущістю в цьому процесі. Якщо мета прийняття тактичного рішення – це бачення певного кінцевого результату, то завдання передбачають механізм його досягнення.

Формулювання завдання завжди пов'язано з об'єктом тактичного впливу. Інформація стосовно об'єкта тактичного впливу займає важливе місце в структурі зазначеного процесу. Це можна пояснити тим, що об'єкт тактичного впливу може бути джерелом отримання нової інформації щодо обставин учинення правопорушення. Наприклад, об'єкт – особа підозрюваного, допит якої дозволяє отримати інформацію про вчинений злочин. Однак більшість об'єктів тактичного впливу не є джерелами нової інформації, проте вони так чи інакше сприяють її отриманню. Прикладом може бути планування діяльності або дії з підготовки проведення слідчих (розшукових) дій.

Багатоваріантність напрямів тактичного впливу передбачає велику кількість об'єктів, що можуть сприяти новій інформації стосовно правопорушення. Залежно від мети тактичного впливу серед основних об'єктів тактичних рішень можна назвати: осіб, носіїв інформації про злочин; слідчу ситуацію; планування діяльності; дії, пов'язані з організацією підготовки та проведенням слідчої (розшукової) дії; дії, пов'язані з організацією підготовки та проведенням системи слідчих (розшукових) дій; дії, пов'язані з організацією підготовки та проведенням тактичних операцій та ін.

На *четвертому* етапі прийняття тактичного рішення визначаються засоби та способи вирішення сформованого завдання. У механізмі досягнення мети, що закладається в завдання, засоби і способи здійснення тактичного впливу на певний об'єкт є індивідуальними в кожному конкретному випадку. Виділення їх у самостійний етап структури прийняття тактичного рішення та певне відокремлення від завдання, зумовлює їх значущістю в досягненні поставленої мети. Засоби та способи тактичного впливу зумовлюються об'єктом впливу та настанням можливих наслідків при застосуванні тих чи інших засобів і способів. Залежність ефективності тактичного рішення від окремих засобів і способів здійснення тактичного впливу є обґрунтуванням виокремлення зазначеного етапу в послідовності прийняття тактичних рішень.

Правильно підібрані засоби та способи – це отримання бажаного результату, що є метою прийняття тактичного рішення. Визначальним фактором стосовно їх вибору є ефективність у вирішенні сформованого завдання. На нашу думку, до засобів тактичного впливу можна віднести: тактичний прийом; систему тактичних прийомів; слідчу (розшукову) дію; систему слідчих (розшукових) дій; тактичну операцію та ін. Обрання засобів тактичного впливу залежить від цілей, яких бажає досягти особа, що приймає тактичне рішення. Якщо змінити слідчу ситуацію зможе певна слідча (розшукова) дія – приймається рішення про її проведення. У такому разі вона (слідча (розшукова) дія) є засобом тактичного впливу. Аналогічно необхідно розглядати систему слідчих (розшукових) дій і тактичну операцію, які також є засобами тактичного впливу при прийнятті тактичних рішень, що спрямовуються на досягнення відповідних цілей у провадженні. Зазначені засоби

тактичного впливу при використанні конкретизуються способами тактичного впливу, до яких можна віднести: час, місце, послідовність, варіантність, системність, комплексність і періодичність застосування засобів тактичного впливу.

На *п'ятому* етапі прийняття тактичного рішення визначається його остаточний варіант. Вибір правильного (оптимального) рішення здійснюється із застосуванням обраного методу. У криміналістичній літературі висловлюється думка, що методи прийняття тактичних рішень, як і самі рішення, залежать від складності завдання, яке необхідно вирішити¹. У цьому контексті називаються відомі в літературі методи вирішення завдань, а саме: метод перетворень; метод виділення ознак; метод декомпозиції; метод аналогій². Так, дійсно вирішення завдань здійснюється шляхом застосування певних методів, однак одночасно зазначені методи сприяють вибору оптимального й ефективного тактичного рішення. На нашу думку, методів обрання тактичного рішення значно більше, й використання певного методу пов'язано зі складністю сформованого завдання і його специфічністю. Наприклад, завдання з пошуку підозрюваного; завдання, що виникають у процесі реалізації тактичної комбінації; завдання, що виникають у процесі реалізації тактичної операції та ін. У процесі аналізу завдання обирається метод його вирішення, що одночасно є методом обрання остаточного варіанта рішення.

Цей етап у механізмі прийняття є підсумком у формуванні теоретичної конструкції тактичного рішення. Як правило, на ньому виникає кілька варіантів (альтернатив) рішень, із яких обирається один, найбільш ефективний.

На *шостому* етапі прийняття тактичного рішення теоретична конструкція рішення (розумова модель) перетворюється на реальні дії суб'єкта слідчої (судової) діяльності. Шостий етап є єдиним, що є доступним для сприйняття іншими особами. Реалізація тактичних рішень – це застосування обраних засобів і способів стосовно здійснення тактичного впливу та вирішення завдання й досягнення поставленої мети. На цьому етапі тактичні рішення набувають своєї остаточної форми, яка дозволяє оцінити правильність: обрання засобів і способів тактичного впливу; їх використання; послідовності їх застосування; ступеня досягнення поставленої мети та ін.

Зазначений поділ послідовності прийняття тактичних рішень на етапи є певною мірою умовним, оскільки процес прийняття рішення до моменту його реалізації здійснюється особою подумки. Однак, незважаючи на цей факт, при прийнятті рішень у швидкоплинній ситуації, коли приділити акцентовану увагу кожному із етапів прийняття неможливо, ця послідовність залишається незмінною. Виняток становлять ситуації прийняття рішень у малі терміни часу, коли певні етапи прийняття не осмислюються особою за браком часу. Імовірний пропуск деяких зі складових прийняття тактичного рішення компенсується досвідом особи, що приймає рішення, її здатністю до рефлексивного мислення.

¹ Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. Т. 3. С. 176.

² Там само. С. 177–178.

ТАКТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ В ТЕОРИИ КРИМИНАЛИСТИКИ: ПРОБЛЕМЫ ИХ ПРИНЯТИЯ

Булукув О. Ю.

В статье рассмотрены этапы принятия тактических решений при установлении обстоятельств уголовного правонарушения, которые логически взаимосвязаны между собой. Предлагаются такие этапы: а) анализ информации, которая может включать информацию о способах подготовки, совершения и сокрытия правонарушения; целях и субъективного отношения подозреваемого к совершению правонарушения; его поведении при совершении правонарушения и во время досудебного и судебного следствия; относительно лиц, противодействующих установлению обстоятельств правонарушения; относительно средств и способов, необходимых для принятия и реализации решения; относительно прогнозируемого результата решения; б) постановка цели тактического воздействия, которая предполагает видение конечного результата решения при установлении обстоятельств правонарушения; в) формулировка задачи, которая подлежит разрешению и конкретизируется применительно к сложившейся следственной ситуации; формулировка задачи включает информацию об объекте тактического воздействия, основными из которых являются: следственная ситуация, планирование деятельности, действия, связанные с подготовкой и проведением следственного (розыскного) действия, либо системы следственных (розыскных) действий, либо тактической операции и др.; г) определение средств и способов решения задачи, к которым автор относит: тактический прием, систему тактических приемов, следственное (розыскное) действие, систему следственных (розыскных) действий, тактическую операцию и др.; д) выбор тактического решения из возможных альтернатив предполагает определение оптимального варианта тактического решения с использованием избранного метода; е) реализация решения, включает преобразование теоретической конструкции решения в реальные действия субъекта следственной (судебной) деятельности. Эта последовательность, по мнению автора, обусловлена сложившейся следственной ситуацией и всегда является неизменной.

Ключевые слова: тактическое решение, этапы принятия тактических решений, волевой акт.

TACTICAL DECISIONS MAKING IN THEORY OF CRIMINALISTICS: PROBLEMS OF ACCEPTANCE THEIRS

Bululukov O. Yu.

This article considers the stages of making tactical decisions whole determining circumstances of a criminal offense, which are logically interrelated between one another. Author presents the following stages: a) analysis of information that can include information on methods of preparation, execution and hiding offense; objectives and subjective attitude of the suspect to the offense execution; his behavior while the offense execution and during the pre-trial and trial investigation; regarding persons who oppose the circumstances of the offense determination; regarding the means and methods necessary for the adoption and decision implementation; concerning the predictable solution result; b) setting the goal of tactical effect that involves seeing the final decision result while determining offense circumstances; c) formulating of the task to be solved that is specified in the context of current investigative situation; task formulating includes information on the

object of tactical influence, main of which are: investigative situation, activity planning, actions related to the preparation and conduct of an investigative (search) action, either a system of investigative (search) actions or a tactical operation, etc.; d) determination of the means and methods for task solving, to which the author refers: tactical maneuver, the system of tactical maneuvers, investigative (search) action, system of investigative (search) actions, tactical operation, etc.; e) choice of a tactical solution from the possible alternatives suggests determining the optimal variant of a tactical solution using selected method; e) decision implementation involves theoretical structure transformation of the decision into actual actions of investigative (judicial) activity subject. According to the author this sequence is due to the existing investigative situation and is always unchanged.

Keywords: tactical decision, stages of making tactical decisions, volitional act.

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.10>

УДК 343.98

М. В. Капустіна, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент
E-mail: marietta-k@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ДОКУМЕНТІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЯТРОГЕННИХ ЗЛОЧИНІВ (оглядова стаття)

Висвітлено організаційно-правові проблеми здійснення огляду документів при розслідуванні злочинів, учинених у сфері надання медичної допомоги, і запропоновано шляхи їх вирішення. Акцентовано увагу на тому, що слідчому огляду документів передують здійснення такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів. Розглянуто правила та механізм застосування цього заходу. Окреслено перелік документів, що підлягають огляду при розслідуванні злочинів, учинених у сфері надання медичної допомоги. Визначено обставини, які слідчий може встановити при проведенні огляду цих документів. Зазначено, що відомості, котрі містяться в медичних документах і можуть бути отримані слідчим під час їх огляду, належать до лікарської таємниці. Розглянуто відомості, які становлять лікарську таємницю.

Ключові слова: ятрогенні злочини, розслідування злочинів у сфері надання медичної допомоги, огляд медичної документації, лікарська таємниця, тимчасовий доступ до речей і документів.

При розслідуванні злочинів у сфері надання медичної допомоги доказуванню підлягає значне коло обставин. Доволі специфічними та водночас найбільш інформативними є: факт порушення стандарту та технології надання медичної допомоги, дефект як наслідок порушення стандарту та технології надання медичної допомоги, вид, етап медичної допомоги, у процесі якого мало місце порушення стандарту та технології, фізіологічний стан пацієнта, його поведінкові особливості, професійні й особисті якості медич-